EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 25. 9. 2025
COM(2025) 517 final

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Deviata výročná správa o nástroji pre utečencov v Turecku

Obsah

1. Úvod 1
1.1. Turecko a utečenecká kríza 1
1.2. Reakcia EÚ na krízu a zriadenie nástroja 2
2. Fungovanie nástroja 3
3. Kapacita, trvanie a povaha financovania 4
4. Vykonávanie nástroja 6
5. Monitorovanie, hodnotenie a audit 14
6. Informovanie a zviditeľnenie 15
7. Záver a ďalšie kroky 15

1. Úvod

Podľa článku 8 ods. 1 rozhodnutia C(2015) 9500[1] (ďalej len „rozhodnutie“) musí Komisia pravidelne informovať Európsky parlament a Radu o vykonávaní nástroja pre utečencov v Turecku (ďalej len „nástroj“). Podľa článku 8 ods. 2 rozhodnutia musí Komisia každoročne podávať správu Európskemu parlamentu a Rade o vykonávaní nástroja. Prvá výročná správa o nástroji bola uverejnená v marci 2017[2]. Všetky výročné správy možno nájsť na webovom sídle nástroja pre utečencov. Táto správa vychádza z údajov do februára 2025 vrátane.

1.1. Turecko a utečenecká kríza

Turecko je pre utečencov a migrantov vzhľadom na svoju zemepisnú polohu významnou krajinou prijatia a tranzitu. Podľa údajov poskytnutých tureckou vládou v januári 2025 krajina poskytovala útočisko 2 888 876 Sýrčanom pod dočasnou ochranou a viac ako 300 000 registrovaným utečencom a žiadateľom o azyl, najmä z Afganistanu, Iraku, Iránu a Somálska[3,4]. Má to významný vplyv na hostiteľské komunity. Dlhotrvajúce vysídľovanie sýrskych utečencov a rastúci počet neoprávnených príchodov z Afganistanu v Turecku predstavuje čoraz väčšiu výzvu pre sociálnu súdržnosť medzi utečencami, migrantmi a hostiteľskými komunitami. Zároveň stále dochádza k tlakom na turecko-iránskej hranici. Po páde Assadovho režimu v decembri 2024, a podľa údajov poskytnutých tureckými orgánmi, prekračuje hranice so Sýriou čoraz viac Sýrčanov s postavením osoby s dočasnou ochranou v Turecku. Z údajov nie je úplne jasné, či ide o trvalé návraty alebo o prieskumné návštevy[5]. Turecké orgány zdôraznili, že návraty by mali byť dobrovoľné, bezpečné, dôstojné a riadené.

Turecko naďalej vynakladá obrovské úsilie pri zabezpečovaní pobytu pre utečencov a migrantov a pri riešení ich potrieb, pričom opätovne potvrdilo svoj záväzok vykonávať vyhlásenie EÚ a Turecka z 18. marca 2016[6] (ďalej len „vyhlásenie“). V roku 2024 vyhlásenie naďalej prinášalo konkrétne výsledky. Aj keď boli počty stále nižšie ako pred vyhlásením, počet neoprávnených príchodov do Grécka po mori naďalej rástol, rovnako ako počet

[1] Rozhodnutie Komisie C(2015) 9500 z 24. novembra 2015 o koordinácii činností Únie a členských štátov prostredníctvom koordinačného mechanizmu – utečeneckého nástroja pre Turecko.
[2] https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/9dc8736f-c734-48be-8678-aca919a6a1bf_en.
[3] https://en.goc.gov.tr/irregular-migration.
[4] Špecifický charakter tureckého azylového systému súvisí s tým, že táto krajina podpísala Protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov z roku 1967 k Ženevskému dohovoru z roku 1951 s výhradou. Veľká väčšina utečencov v Turecku preto nemôže požiadať o plnohodnotné postavenie utečenca, ale len o „podmienečné postavenie utečenca“, ktorým sa v prípade jeho udelenia obmedzuje pobyt v krajine do okamihu, keď sa uznaný utečenec „presídli do tretej krajiny“.
[5] Turecké ministerstvo vnútra 29. januára 2025 oznámilo, že od 9. decembra 2024 sa do Sýrie vrátilo 81 576 utečencov. Okrem toho v súlade s odporúčaním UNHCR potvrdilo, že prezident Erdoğan schválil prieskumné návštevy Sýrčanov z Turecka od 1. januára do 1. júla 2025. Počas tohto šesťmesačného obdobia bude môcť určená hlava rodiny trikrát vstúpiť do krajiny alebo ju opustiť bez toho, aby stratila postavenie osoby s dočasnou ochranou.
[6] http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/.

príchodov po súši do Bulharska, zatiaľ čo počet príchodov do Talianska a na vládou kontrolované územie Cypru sa výrazne znížil[7].

V rámci vyhlásenia sa naďalej uplatňoval systém presídľovania „jeden za jedného“. Od apríla 2016 do februára 2025 bolo z Turecka do EÚ presídlených viac ako 43 815 sýrskych utečencov. Od roku 2016 bolo z gréckych ostrovov do Turecka vrátených 2 140 migrantov. Keďže turecké úrady neodvolali svoje rozhodnutie z marca 2020 pozastaviť z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19 návratové operácie na základe vyhlásenia, neuskutočnili sa odvtedy žiadne návratové operácie napriek opakovaným žiadostiam Komisie a gréckych orgánov.

Európska rada v októbri 2020 súhlasila so začatím pozitívnej agendy EÚ a Turecka. Určili sa štyri prioritné oblasti: i) zlepšenie fungovania colnej únie a opätovné začatie diskusií o jej modernizácii; ii) migrácia a pomoc utečencom; iii) dialógy na vysokej úrovni a iv) medziľudské kontakty a mobilita. Európska rada v júni 2021 opätovne potvrdila pripravenosť EÚ etapovitým, primeraným a zvratným spôsobom postupovať v rozvíjaní vzťahu s Tureckom s cieľom zintenzívniť spoluprácu vo viacerých oblastiach spoločného záujmu, a to v súlade so zavedenými podmienkami, ako sa stanovili v marci 2021 a v predchádzajúcich záveroch Európskej rady. Spoločné oznámenie z 29. novembra 2023 bolo reakciou na výzvu Európskej rady z 29. 30. júna 2023 adresovanú vysokému predstaviteľovi a Komisii, aby predložili správu o súčasnom stave vzťahov medzi EÚ a Tureckom. Predložilo sa v ňom niekoľko návrhov na oživenie vzťahov, a to aj v oblasti riadenia migrácie a finančnej podpory pre utečencov a hostiteľské komunity. V novembri 2023 sa v Bruseli uskutočnil dialóg na vysokej úrovni medzi EÚ a Tureckom o migrácii a bezpečnosti a v prvej polovici roka 2025 sa očakáva nové zasadnutie.

1.2. Reakcia EÚ na krízu a zriadenie nástroja

Komisia v reakcii na žiadosť členských štátov EÚ o ďalšie značné finančné prostriedky na podporu utečencov v Turecku zriadila rozhodnutím Komisie z 24. novembra 2015, zmeneným 10. februára 2016 a následne 14. marca a 24. júla 2018, nástroj pre utečencov v Turecku. Nástroj je mechanizmom na koordinovanie mobilizácie zdrojov vyplatených z rozpočtu EÚ aj dodatočných príspevkov členských štátov začlenených do rozpočtu EÚ ako vonkajšie pripísané príjmy[8]. Členské

[7] Od januára do decembra 2024 prišlo z Turecka do EÚ 65 574 neoprávnených migrantov v porovnaní s 57 597 príchodmi v rovnakom období v roku 2023, čo predstavuje 14 % nárast. V roku 2024 sa celkový počet neoprávnených príchodov do Grécka po mori zvýšil v porovnaní s rokom 2023 o 31 %. Počet príchodov do Grécka po súši sa zvýšil v oveľa menšej miere, a to o 2 %. Zároveň sa počet príchodov na Cyprus cez demarkačnú líniu v období od januára do decembra 2024 znížil o 42 % v porovnaní s rovnakým obdobím v roku 2023. Od januára do februára 2025 okrem toho prišlo z Turecka do EÚ 4 537 neoprávnených migrantov v porovnaní so 7 426 príchodmi v rovnakom období v roku 2024, čo predstavuje 39 % pokles. Na migračnej trase z Turecka do Talianska nastal v roku 2024 výrazný pokles, a to s počtom 3 366 príchodov, čím sa Turecko stalo zdrojom 5 % neoprávnených prekročení hranice do Talianska. V roku 2015, pred vyhlásením EÚ a Turecka, sa na trase cez východné Stredozemie uskutočnilo 885 386 neoprávnených príchodov.

[8] Vonkajšie príjmy podľa článku 21 ods. 2 písm. b) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 966/2012 z 25. októbra 2012 o rozpočtových pravidlách, ktoré sa vzťahujú na všeobecný rozpočet Únie, a zrušení nariadenia Rady (ES, Euratom) č. 1605/2002 (Ú. v. EÚ L 298, 26.10.2012, s. 1) pre príspevky v roku 2016 a do 1. augusta 2018 a podľa článku 21 ods. 2 písm. a) bodu ii) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) 2018/1046 z 18. júla 2018 o rozpočtových pravidlách, ktoré sa vzťahujú na všeobecný

štáty sa politicky zaviazali poskytovať národné príspevky v rámci spoločnej dohody medzi členskými štátmi EÚ a Európskou komisiou, ktorá bola prijatá 3. februára 2016 a aktualizovaná v čase schvaľovania druhej tranže nástroja[9]. V spoločnej dohode sa stanovil aj rámec podmienok.

Hlavy štátov a vlád EÚ a Turecka 18. marca 2016 opätovne potvrdili svoj záväzok vykonávať spoločný akčný plán a dohodli sa na ďalších opatreniach, ktorých cieľom bolo prehĺbiť vzťahy medzi EÚ a Tureckom a riešiť migračnú krízu[10]. Turecko a EÚ uznali, že je potrebné ďalšie urýchlené a odhodlané úsilie. Vo vyhlásení EÚ a Turecka sa požaduje ukončenie neoprávnenej migrácie z Turecka do EÚ prostredníctvom narušenia obchodného modelu prevádzačov a ponuky alternatívy k riskovaniu života pre migrantov a urýchlenie vykonávania nástroja.

Na prvú tranžu nástroja (2016 – 2017) boli vyčlenené celkovo 3 miliardy EUR[11] a ďalšie 3 miliardy EUR boli poskytnuté na druhú tranžu (2018 – 2019), čím sa celková suma nástroja zvýšila na 6 miliárd EUR. Komisia v nadväznosti na toto zasadnutie urýchlene pristúpila k uzavretiu zmlúv na prvé projekty. Do 31. decembra 2020 Komisia zazmluvnila celú alokáciu operačných prostriedkov z nástroja a do konca roka 2024 bolo vyplatených viac ako 5,7 miliardy EUR.

2. Fungovanie nástroja

Nástroj bol koordinačným mechanizmom, ktorý umožňoval rýchlu, účinnú a efektívnu mobilizáciu pomoci EÚ pre utečencov v Turecku pri súčasnom zabezpečení správneho finančného riadenia. Nástroj zabezpečil optimálnu mobilizáciu existujúcich finančných nástrojov EÚ v rámci humanitárnej a/alebo rozvojovej pomoci a jeho cieľom bolo zabezpečiť, aby boli potreby utečencov a hostiteľských komunít riešené komplexným a koordinovaným spôsobom[12].

Riadiaci výbor nástroja poskytuje strategické usmernenie týkajúce sa priorít, druhov činností, ktoré sa budú podporovať, súm, ktoré sa majú prideliť, a finančných nástrojov, ktoré sa majú mobilizovať, ako aj podmienok týkajúcich sa plnenia záväzkov Turecka podľa spoločného akčného plánu EÚ a Turecka z 29. novembra 2015 (ďalej len „spoločný akčný plán“)[13].

Udržateľnosť projektov nástroja a spoločná zodpovednosť zo strany tureckých orgánov zostávajú naďalej dôležité. Význam udržateľnosti a vplyvu sa zdôraznil v odporúčaniach druhej osobitnej správy Európskeho dvora audítorov z apríla 2024. Prioritné oblasti pomoci sú určené na základe komplexného a nezávislého posúdenia potrieb, ktoré bolo aktualizované v roku 2018.

---

rozpočet Únie, o zmene nariadení (EÚ) č. 1296/2013, (EÚ) č. 1301/2013, (EÚ) č. 1303/2013, (EÚ) č. 1304/2013, (EÚ) č. 1309/2013, (EÚ) č. 1316/2013, (EÚ) č. 223/2014, (EÚ) č. 283/2014 a rozhodnutia č. 541/2014/EÚ a o zrušení nariadenia (EÚ, Euratom) č. 966/2012 (Ú. v. EÚ L 193, 30.7.2018, s. 1).

[9] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/en/pdf.

[10] https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/.

[11] Tieto 3 miliardy EUR boli poskytnuté nad rámec 345 miliónov EUR, ktoré už Komisia Turecku pridelila v reakcii na utečeneckú krízu v Sýrii pred zavedením nástroja, a boli poskytnuté aj nad rámec dvojstrannej pomoci od členských štátov.

[12] Rozhodnutie Komisie C(2015) 9500 z 24. novembra 2015, článok 2 – Ciele nástroja.

[13] Pozri článok 5 ods. 1 rozhodnutia Komisie C(2015) 9500, zmeneného rozhodnutím Komisie C(2016) 855.

Nástroj koordinoval financovanie z týchto nástrojov na financovanie vonkajšej činnosti[14]: i) humanitárna pomoc; ii) nástroj európskeho susedstva; iii) nástroj rozvojovej spolupráce (DCI) iv) nástroj predvstupovej pomoci (IPA) a v) nástroj na podporu stability a mieru. Opatrenia financované z rozpočtu EÚ sa vykonávajú v súlade s jej finančnými pravidlami a nariadeniami uplatniteľnými na priame aj nepriame riadenie. Poskytovanie pomoci je podmienené tým, že Turecko bude dôsledne dodržiavať záväzky stanovené v spoločnom akčnom pláne a vo vyhlásení.

3. Kapacita, trvanie a povaha financovania

Celkový rozpočet koordinovaný týmto nástrojom je 6 miliárd EUR mobilizovaných v dvoch tranžiach. Projekty v rámci prvej a druhej tranže sa realizujú do konca roka 2025 (pričom štyri projekty boli predĺžené do konca roka 2029 z dôvodu vyššej moci, napríklad zemetrasenia v roku 2023), pričom mnohé projekty v rámci prvej tranže boli dokončené a väčšina projektov sa plánuje dokončiť včas alebo pred konečným termínom. Obdobie vykonávania v prípade projektov v rámci osobitného opatrenia z roku 2016 (1,6 miliardy EUR) sa výnimočne v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 predĺžilo, čo by malo umožniť, aby všetky dotknuté projekty dosiahli stanovené ciele.

Prvá tranža predstavovala 3 miliardy EUR, z ktorých sa 1 miliarda EUR mobilizovala z rozpočtu EÚ a 2 miliardy EUR sa poskytli vo forme bilaterálnych príspevkov od členských štátov. Druhá tranža takisto predstavovala 3 miliardy EUR, z ktorých 2 miliardy EUR boli poskytnuté z rozpočtu EÚ a 1 miliarda EUR bola získaná od členských štátov[15].

Pokiaľ ide o rozpočtové zdroje EÚ, z 1 miliardy EUR z rozpočtu EÚ na roky 2016 – 2017 sa 250 miliónov EUR zmobilizovalo v roku 2016 a 750 miliónov EUR v roku 2017. Z 2 miliárd EUR z rozpočtu EÚ na roky 2018 – 2019 sa 550 miliónov EUR zmobilizovalo v roku 2018 a zostatok sa zmobilizoval v roku 2019.

Pokiaľ ide o príspevky jednotlivých členských štátov, v prípade prvej tranže prispeli členské štáty do nástroja v roku 2016 sumou 677 miliónov EUR, v roku 2017 sumou 847 miliónov EUR, v roku 2018 sumou 396 miliónov EUR a v roku 2019 sumou 80 miliónov EUR. Pokiaľ ide o druhú tranžu, členské štáty prispeli v roku 2018 sumou 68 miliónov EUR, v roku 2019 sumou 202 miliónov EUR, v roku 2020 sumou 265 miliónov EUR, v roku 2021 sumou 166 miliónov EUR a v roku 2022 sumou 165 miliónov EUR, pričom posledné platby v roku 2023 boli vo výške 134 miliónov EUR. Príspevky členských štátov boli poskytnuté priamo do rozpočtu EÚ vo forme vonkajších pripísaných príjmov a pripísali sa do rozpočtových položiek pre IPA a humanitárnu pomoc.

Súlad medzi mierou platieb príspevkov členských štátov *do* nástroja a mierou vyplácania týchto príspevkov z nástroja je naďalej uspokojivý.

[14] Príspevky z nástroja európskeho susedstva boli prevedené a využité v rámci nástroja predvstupovej pomoci a príspevky z nástroja rozvojovej spolupráce (DCI) boli prevedené a využité v rámci trustového fondu EÚ. Všetky príspevky nástroja do Regionálneho trustového fondu EÚ zriadeného v reakcii na krízu v Sýrii (z IPA a v menšej miere z DCI) boli v zásade poskytnuté ako nehumanitárna pomoc.

[15] https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/.

Dodatočná pomoc EÚ utečencom v Turecku mimo rámca nástroja
Komisia v roku 2020 pridelila dodatočných 535 miliónov EUR na podporu humanitárnych opatrení v Turecku mimo nástroja. Táto pomoc pre utečencov bola zameraná na základné potreby, ochranu, vzdelávanie a zdravotnú starostlivosť a bola plne zazmluvnená a vyplatená.

Tento trend v roku 2021 pokračoval. V nadväznosti na závery Európskej rady z júna toho roku Komisia zmobilizovala 3 miliardy EUR pre utečencov a hostiteľské komunity v Turecku na obdobie 2021 – 2023. Cieľom tohto financovania bolo zabezpečiť pokračovanie kľúčových intervencií nástroja v prioritných oblastiach humanitárnej pomoci, základných potrieb, vzdelávania a zdravia, ako aj riadenia migrácie a kontroly hraníc. Zahŕňal aj 150 miliónov EUR v rámci nástrojov GR HOME, ktoré boli určené predovšetkým na podporu úsilia členských štátov EÚ o presídlenie z Turecka, ale aj na podporu riadenia migrácie, riadenia hraníc a boja proti prevádzačstvu. Takisto zahŕňal 14,4 milióna EUR v rámci podporného opatrenia, ktoré bolo prijaté v októbri 2024.

Významná časť finančných prostriedkov na roky 2021 – 2023 bola uvoľnená v reakcii na ničivé zemetrasenia v Turecku v roku 2023, pričom na účely sociálno-ekonomickej podpory, komunálnej infraštruktúry, vzdelávacej infraštruktúry a zdravotníckej infraštruktúry smerovalo celkovo 355,6 milióna EUR.

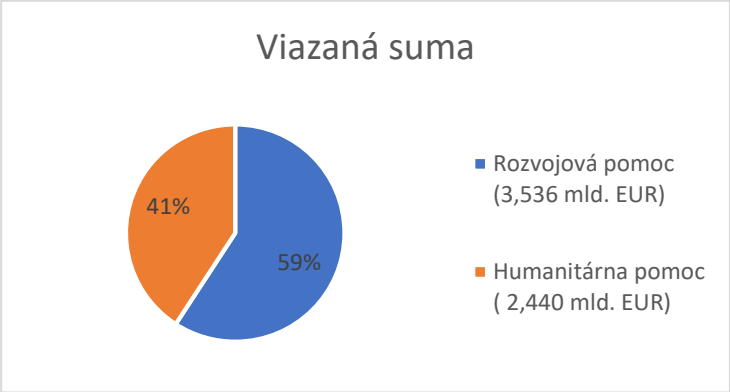
Vo februári 2024 Európska rada rozhodla o pridelení ďalších 2 miliárd EUR na zachovanie účinnej spolupráce v oblasti migrácie s krajinami mimo EÚ vrátane podpory sýrskych utečencov v Turecku, a to ako súčasť dohody o revízii viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2021 – 2027.

Komisia na konferencii o Sýrii v máji 2024 prisľúbila podporu vo výške 1 miliardy EUR pre utečencov a hostiteľské komunity v Turecku. Táto suma zahŕňala 520 miliónov EUR z riadneho rozpočtu na rok 2024 na zabezpečenie pokračovania pomoci utečencom a 480 miliónov EUR predsunutých z uvedenej alokácie vo výške 2 miliárd EUR, takže na roky 2025 – 2027 zostalo približne 1,5 miliardy EUR. Balík v objeme 1 miliardy EUR zahŕňal päť opatrení zameraných na: i) vzdelávanie (80 miliónov EUR); ii) základné potreby, zdravotnú starostlivosť, komunálne služby a sociálnu súdržnosť (421 miliónov EUR); iii) riadenie migrácie a kontrolu hraníc (398 miliónov EUR); iv) tvorbu rezerv na potenciálne budúce opätovné zapojenie Európskej investičnej banky v záujme poskytovania potenciálnych úverov na investície súvisiace s utečencami (75 miliónov EUR) a v) humanitárnu pomoc (26 miliónov EUR).

Celkové finančné prostriedky EÚ pridelené na pomoc utečencom a hostiteľským komunitám v Turecku od roku 2011 predstavujú 12,4 miliardy EUR. Zahŕňa to 345 miliónov EUR na pomoc pre utečencov, ktoré boli uvoľnené v rokoch 2011 až 2016, 6 miliárd EUR v rámci nástroja, 535 miliónov EUR vo forme preklenovacieho financovania v roku 2020, 3 miliardy EUR v podobe ďalšieho financovania v rokoch 2021 – 2023, 1 miliardu EUR v roku 2024 a ďalšiu plánovanú pomoc vo výške 1,5 miliardy EUR do roku 2027.

4. Vykonávanie nástroja

Tento nástroj sa vykonáva vo forme humanitárnej a rozvojovej pomoci. V rámci prvej tranže bolo pridelených zhruba 1,4 miliardy EUR na zložku humanitárnej pomoci a 1,6 miliardy EUR na zložku rozvojovej pomoci. Vzhľadom na dlhotrvajúci charakter sýrskej krízy sa intervencie v rámci druhej tranže čoraz viac zameriavali na sociálno-ekonomické podporné činnosti a vytváranie príležitostí na živobytie. V rámci druhej tranže bolo 1,04 miliardy EUR pridelených na humanitárnu pomoc a 1,9 miliardy EUR na rozvojovú pomoc[16].
V rámci nástroja ako celku je rozdelenie humanitárnej a rozvojovej pomoci k decembru 2024 takéto:

Podrobné informácie nájdete v online tabuľke projektov[17].

Pomoc poskytovaná v rámci nástroja je založená na projektoch. Vyplácanie finančných prostriedkov závisí od pokroku dosiahnutého pri vykonávaní intervencií nástroja. Podpora z nástroja zahŕňa pomoc utečencom aj hostiteľským komunitám.

Humanitárna pomoc v rámci nástroja je určená najzraniteľnejším utečencom a poskytuje sa formou dôstojnej podpory na riešenie základných potrieb a ochranu[18]. Rieši aj nedostatky prostredníctvom špecializovaných agentúr a partnerov v prioritných oblastiach zdravotníctva a vzdelávania. Poskytovanie humanitárnej pomoci EÚ sa riadi Európskym konsenzom o humanitárnej pomoci z roku 2007[19], v ktorom sa stanovuje, že EÚ ako humanitárny aktér dodržiava humanitárne zásady ľudskosti, neutrality, nestrannosti a nezávislosti, ako sa uvádza v článku 214 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a v nariadení o humanitárnej pomoci (č. 1257/96)[20,21].

---

[16] Zostatok vo výške 60 miliónov EUR je pridelený na administratívnu a operačnú podporu poskytovanú na zavedenie nástroja.
[17] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en.
[18] V rámci nástroja bolo na ochranu pridelených celkovo 352 miliónov EUR, a to najmä prostredníctvom humanitárnej pomoci. Činnosti zahŕňali registráciu a overovanie utečencov, posilnenie inštitucionálnej kapacity tureckého predsedníctva v oblasti riadenia migrácie a cielené intervencie v oblasti ochrany zraniteľných skupín. Ochrana sa začlenila aj do oblasti základných potrieb, zdravia a vzdelávania.
[19] Spoločné vyhlásenie Rady a zástupcov vlád členských štátov.
[20] Nariadenie Rady (ES) č. 1257/96 z 20. júna 1996 o humanitárnej pomoci.
[21] Humanitárna pomoc Európskej komisie vychádza z ročných plánov vykonávania humanitárnej pomoci pre jednotlivé krajiny. Rámec pre spoluprácu medzi Komisiou a jej partnermi v oblasti humanitárnej pomoci je zriadený finančnými a administratívnymi rámcovými dohodami Komisie s medzinárodnými organizáciami a rámcovými dohodami o partnerstve s mimovládnymi organizáciami.

V rámci humanitárnej zložky nástroja sa z prvej aj druhej tranže prostredníctvom 21 partnerov vykonalo celkovo 65 projektov. Tieto projekty pokrývajú základné potreby, ochranu, vzdelávanie a zdravie najzraniteľnejších utečencov v Turecku. V rámci prvej tranže bolo pridelených a zazmluvnených približne 1,4 miliardy EUR v rámci humanitárnej pomoci a vyplatených bolo 1,4 miliardy EUR, zatiaľ čo v rámci druhej tranže bolo zazmluvnených 1,05 miliardy EUR a vyplatených 1,04 milióna EUR.

Rozvojová pomoc je určená na pokrytie dlhodobejších potrieb v oblasti zdravia, vzdelávania a sociálno-ekonomického rozvoja utečencov, najmä pokiaľ ide o prístup k verejným službám a príležitostiam na živobytie, a na komunálnu infraštruktúru. Zameriava sa aj na zraniteľné skupiny a do svojich intervencií zahŕňa rodový aspekt, pričom príkladom je ochrana žien a dievčat pred sexuálnym a rodovo motivovaným násilím a zlepšenie prístupu k zdravotnej starostlivosti v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia.

V rámci rozvojovej zložky nástroja sa naďalej dosahoval pokrok pri realizácii 26 projektov zazmluvnených v rámci prvej tranže. Z týchto projektov sa 15 vykonalo v rámci Regionálneho trustového fondu EÚ zriadeného v reakcii na krízu v Sýrii v celkovej výške 293 miliónov EUR, ktoré sú nad rámec pridelených prostriedkov spravovaných priamo prostredníctvom IPA[22].

Z celkovej sumy 3,5 miliardy EUR pridelenej na rozvojovú pomoc v rámci oboch tranží predstavovali prostriedky vyplatené implementujúcim partnerom takmer 3,2 miliardy EUR[23]. V rámci prvej tranže bolo pridelených a zazmluvnených približne 1,6 miliardy EUR v rámci rozvojovej pomoci a vyplatených bolo 1,6 miliardy EUR, zatiaľ čo v rámci druhej tranže bolo zazmluvnených 1,9 miliardy EUR a vyplatených takmer 1,7 milióna EUR.
Rozvojová zložka nástroja zahŕňa 14 prebiehajúcich zmlúv.

V roku 2024 realizáciu nástroja naďalej ovplyvňovala veľmi vysoká inflácia v Turecku a problémy súvisiace s výmenným kurzom. To si vyžiadalo zníženie rozsahu niektorých projektov.

Intervencie nástroja podľa prioritných oblastí

Informácie o pokroku dosiahnutom v jednotlivých prioritných oblastiach v rámci oboch tranží nástroja sa uvádzajú v správach o monitorovaní nástroja[24]. Významné výsledky sa dosiahli v nasledujúcich prioritných oblastiach.

[22] Finančné prostriedky IPA v rámci nástroja sa spravujú podľa pravidiel pre vonkajšiu činnosť, ktoré sú uvedené v druhej časti hlave IV nariadenia o rozpočtových pravidlách a pravidlách jeho uplatňovania.
[23] Tento údaj zahŕňa aj sumy vyplatené v rámci projektov, ktoré vykonáva Regionálny trustový fond EÚ zriadený v reakcii na krízu v Sýrii, ktoré však ešte neboli uhradené z rozpočtu EÚ.
[24] https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_sk

Vzdelávanie

Na podporu vzdelávania v rámci nástroja a dodatočnú podporu utečencov boli vyčlenené celkovo 2,08 miliardy EUR.

V rámci humanitárnej zložky nástroja bolo na vzdelávanie pridelených viac ako 181 miliónov EUR. Program podmienečného prevodu hotovosti na vzdelávanie (CCTE) podporuje zápis detí utečencov do škôl a ich školskú dochádzku tým, že sa rodinám utečencov poskytujú mesačné platby pod podmienkou, že žiaci školu pravidelne navštevujú. V roku 2024 sa z programu CCTE VI podporilo až 585 000 zraniteľných detí utečencov prostredníctvom podmienečných prevodov hotovosti na vzdelávanie, a to na základe toho, že pravidelne navštevujú verejné školy. Celkovo 42 312 ohrozených detí utečencov využilo služby v oblasti ochrany prostredníctvom centier sociálnych služieb tureckej vlády a komunitných centier tureckého Červeného polmesiaca.

V septembri 2024 sa upravili úrovne peňažnej pomoci s cieľom zmierniť negatívny vplyv vysokej inflácie. Počet študentov, ktorí program využívali, sa však v priebehu roka mierne znížil v dôsledku finančných ťažkostí a uplatňovania systému overovania na základe adresy. V rámci tohto systému hrozilo rodinám pod dočasnou ochranou, ktoré zmenili svoj pobyt bez predchádzajúceho súhlasu úradov, pozastavenie ich postavenia, čo viedlo k ich vylúčeniu z programov sociálnej pomoci.

V auguste 2024 minister vnútra oznámil, že 729 000 Sýrčanov pod dočasnou ochranou nemožno nájsť na ich registrovaných adresách a tieto osoby by si mali svoju registráciu opätovne aktivovať. V dôsledku toho sa deti z týchto rodín nemohli uchádzať o programy sociálnej pomoci, ako je napríklad program podmienečného prevodu hotovosti na vzdelávanie (CCTE), alebo museli účasť na programe predčasne ukončiť. S cieľom riešiť tieto výzvy ministerstvo pre rodinu a sociálne služby v poslednom štvrťroku 2024 posilnilo zložku ochrany detí.

Vykonávanie hlavného programu nástroja (Podpora integrácie sýrskych detí do tureckého vzdelávacieho systému – PIKTES II) ministerstvom národného vzdelávania s celkovým rozpočtom vo výške 400 miliónov EUR sa skončilo v januári 2023. Nadviazal naň projekt PIKTES+[25] s celkovým rozpočtom 300 miliónov EUR financovaný v rámci dodatočnej pomoci utečencom v Turecku. V novembri 2024 sa na projekt PIKTES+ poskytlo ďalších 80 miliónov EUR s cieľom pomôcť pokryť platy učiteľov.

V tejto prioritnej oblasti je naďalej celkovým cieľom pomoci EÚ pre utečencov integrovať všetky deti utečencov do tureckého systému formálneho vzdelávania, čo bolo doplnené o oslovovanie detí, ktoré nenavštevujú školu, a vytvorenie bezpečných ciest k vzdelávaniu, ako aj zlepšenie výsledkov vzdelávania. V marci 2024 sa 74 % (834 169) detí utečencov zúčastňovalo na formálnom vzdelávaní (vrátane predškolského) v 29 provinciách s najhustejším osídlením utečencami, na ktoré sa zameriava program PIKTES+.

[25] Podpora inkluzívneho vzdelávania detí v tureckom vzdelávacom systéme (PIKTES+).

Počet študentov z radov utečencov a hostiteľských komunít, ktorí dostali štipendiá podporované z nástroja na absolvovanie technického a odborného vzdelávania a prípravy alebo vysokoškolského vzdelávania, dosiahol 29 049. Väčšinu týchto študentov tvorili utečenci, pričom sa zachovala rodová rovnováha.

Nástrojom sa takisto naďalej podporoval rozvoj vzdelávacej infraštruktúry a pomohla sa ním znížiť preplnenosť škôl. Dosiahol sa značný pokrok v počte zmodernizovaných a dokončených vzdelávacích zariadení. Významným úspechom v rámci modernizácie bola inštalácia 8 700 interaktívnych tabúľ na základných a stredných školách. K dnešnému dňu sa s podporou nástroja zmodernizovalo vyše 12 000 zariadení.

Ďalej sa v rámci projektov Vzdelávanie pre všetkých v čase krízy a Vzdelávacia infraštruktúra pre odolnosť vybudovalo 175 škôl a začali sa poskytovať vzdelávacie služby. Strešné solárne panely nainštalované na školách vyrábajú energiu pre 50 škôl a v 41 školách boli vykonané opatrenia na zvýšenie energetickej účinnosti.

V roku 2024 sa podpísali zmluvy na pomoc pri rekonštrukcii vzdelávacej infraštruktúry v Turecku po zemetraseniach vo februári 2023. Cieľom tohto financovania je zlepšiť prístup k vzdelávaniu pre utečencov aj hostiteľské komunity. V rámci dvoch grantových projektov v celkovej hodnote 20 miliónov EUR sa poskytujú štipendiá a súvisiace služby študentom z radov utečencov a študentom z hostiteľských komunít, ktorí pokračujú v bakalárskom/postgraduálnom štúdiu. Projekty sa začali realizovať v januári 2023 a mali by trvať tri roky. K januáru 2025 získalo štipendium 5 702 vysokoškolských študentov, z toho 3 077 sýrskych a 2 625 tureckých študentov.

Ochrana

Na ochranu podpory v rámci nástroja a na ďalšiu podporu utečencov bolo pridelených celkovo 352 miliónov EUR, najmä prostredníctvom projektov v rámci humanitárnej zložky.

Humanitárna zložka nástroja podporila proces registrácie a overovania utečencov, čo im umožní legalizovať ich postavenie v Turecku a uľahčí im prístup k sociálnym službám. Podporila najmä registračné úsilie tureckého predsedníctva v oblasti riadenia migrácie a posilnila jeho inštitucionálne a technické kapacity. Okrem samostatných zásahov ochrany zameraných na odstránenie nedostatkov a reagovanie na osobitné potreby a ohrozených jednotlivcov sa ochrana začlenila aj do ostatných pilierov stratégie humanitárnej reakcie (základné potreby, zdravie a vzdelávanie). Celkovým cieľom je lepšie riešiť zraniteľnosť utečencov, legalizovať ich postavenie a prepojiť ich so širšou sieťou verejných služieb a služieb OSN/mimovládnych organizácií. V sledovanom období sa podpora naďalej zameriavala na najzraniteľnejšie skupiny (napr. sezónnych poľnohospodárskych migrujúcich

pracovníkov, kľúčové utečenecké skupiny[26] atď.). Okrem toho projekty financované prostredníctvom trustového fondu EÚ zriadeného v reakcii na krízu v Sýrii zahŕňali pomoc pre komunitné centrá prijímajúce utečencov a ďalšie sprostredkovanie prístupu zraniteľným utečencom k adekvátnym službám.

V rámci rozvojovej zložky nástroja sa pokračovalo v realizácii priameho grantu pre ministerstvo pre rodinu a sociálne služby vo výške 20 miliónov EUR. Cieľom tohto projektu je zvýšiť prístup zraniteľných skupín tureckého obyvateľstva aj utečencov ku kvalitným sociálnym službám, ako aj schopnosť ministerstva poskytovať integrované a kvalitné sociálne služby.

Zdravotníctvo

Na podporu zdravotnej starostlivosti v rámci nástroja a dodatočnú podporu utečencov bola vyčlenená celková suma 1,05 miliardy EUR.

Hlavným pilierom financovania z nástroja je podpora zdravia migrantov v rámci projektu známeho ako SIHHAT, ktorý je financovaný z troch po sebe nasledujúcich alokácií: 300 miliónov EUR v roku 2016; 210 miliónov EUR v roku 2020 a 210 miliónov EUR v 2023. SIHHAT poskytuje podporu tureckému ministerstvu zdravia v jeho úsilí zameranom na zabezpečenie bezplatného a rovnakého prístupu k zdravotnej starostlivosti pre všetkých utečencov. V 32 provinciách funguje celkovo 176 zdravotníckych zariadení pre migrantov a deväť kontajnerových zdravotníckych jednotiek a v zariadeniach podporovaných EÚ pracuje 3 500 zdravotníckych pracovníkov, z ktorých viac ako 75 % má sýrsky pôvod. V dôsledku zemetrasení došlo k stratám na počte zdravotníckych pracovníkov a bolo poškodených 17 stredísk; ich služby boli presunuté do dočasných kontajnerových zdravotníckych jednotiek. Vykonávanie programu SIHHAT II sa skončilo v polovici roka 2024. Prostredníctvom programu SIHHAT III sa zabezpečuje pokračovanie poskytovania služieb zdravotnej starostlivosti pre utečencov s dodatočnou podporou EÚ vo výške 210 miliónov EUR v roku 2023 a 50 miliónov EUR v roku 2024.

Dve nemocnice financované z nástroja – Dörtyol/Hatay a Kilis – sú plne funkčné od roku 2022 a poskytovali kľúčové zdravotnícke služby po zemetraseniach v roku 2023, keď sa kapacita oboch nemocníc zvýšila na 400 lôžok. Okrem toho sa ako doplnok k programu SIHHAT v rámci nástroja naďalej stavajú a renovujú zdravotnícke zariadenia pre migrantov, obstaráva sa zdravotnícke vybavenie,
materské a hygienické balíčky a renovujú sa fyzioterapeutické a rehabilitačné jednotky. V roku 2024 sa začala výstavba ôsmich zdravotných stredísk a obstaralo sa 113 kusov zdravotníckeho vybavenia, ktoré využije viac ako 40 nemocníc.

[26] Patria sem utečenci žijúci v provinciách najviac postihnutých zemetraseniami v roku 2023 a zraniteľné skupiny utečencov a migrantov s osobitnými potrebami ochrany (napr. domácnosti s jedným rodičom, osoby so zdravotným postihnutím, osoby, ktoré prežili rodovo motivované násilie, LGBTIQ+ osoby) vrátane približne 300 000 detí, ktoré nenavštevujú školu.

Pokiaľ ide o humanitárnu podporu, dve rehabilitačné centrá v mestách Kilis a Reyhanli/Hatay naďalej fungujú a poskytujú služby, ako je fyzioterapia, podpora duševného zdravia a psychosociálna podpora pre utečencov so zdravotným postihnutím a inak zraniteľných utečencov.

Komunálna infraštruktúra

Na podporu komunálnej infraštruktúry obcí v rámci nástroja a dodatočnú podporu utečencov bolo celkovo vyčlenených 509 miliónov EUR.

Nástroj podporuje rôzne obce poskytovaním základných komunálnych služieb vrátane zásobovania vodou, kanalizácie a nakladania s tuhým odpadom. Podporuje aj miestnu infraštruktúru poskytovaním rekreačných služieb. Pokiaľ ide o rekreačné zariadenia, dokončilo sa 12 zariadení (futbalové ihriská a tenisové kurty) a v súčasnosti sa buduje 10 športových komplexov. Výstavba vodohospodárskych a kanalizačných projektov v provinciách Kilis, Şanlıurfa, Gaziantep, Mersin, Mardin, Adıyaman, Malatya a Hatay pokračuje.

V rokoch 2023 a 2024 sa vypracovali dodatočné zmluvy o komunálnej infraštruktúre. Ich účelom je umožniť pokračovanie projektu, ktorého cieľom je posilniť zraniteľných mladých ľudí prostredníctvom poskytovania inkluzívnej športovej a mládežníckej infraštruktúry, ako aj pokračovanie projektu zameraného na obnovu systému zásobovania vodou a systému odpadových vôd.

Ďalšia zmluva v tejto prioritnej oblasti bola podpísaná v roku 2024 s tureckým ministerstvom pre životné prostredie, urbanizáciu a zmenu klímy s cieľom pomôcť pri príprave a realizácii projektov komunálnej infraštruktúry, na ktoré budú prostredníctvom banky Ilbank poskytnuté úvery od medzinárodných finančných inštitúcií.

Základné potreby a sociálno-ekonomická podpora

Na základné potreby a sociálno-ekonomickú podporu bolo v rámci nástroja pridelených viac ako 4 miliardy EUR.

Cieľom intervencií v tejto prioritnej oblasti je pomáhať uspokojovať základné potreby najzraniteľnejších utečencov a zvýšiť odolnosť a sebestačnosť utečencov. To by malo umožniť postupný prechod od závislosti od sociálnej pomoci k väčšej sebestačnosti a možnostiam živobytia.

V rámci základných potrieb nástroja dostalo priamu podporu viac ako 2,6 milióna utečencov, čo im umožňuje dôstojný život. Do júla 2023 sa väčšina podpory poskytovala prostredníctvom núdzovej záchrannej sociálnej siete (ESSN), programu sociálnej pomoci, ktorý poskytuje mesačnú peňažnú pomoc prostredníctvom systému debetných kariet pre viac ako 1,6 milióna príjemcov z radov utečencov.

V rámci druhej tranže nástroja sa dokončila realizácia priameho grantu vo výške 245 miliónov EUR s ministerstvom pre rodinu a sociálne služby. Tento grant umožnil poskytovať mesačnú finančnú podporu porovnateľnú so sociálnou pomocou poskytovanou zraniteľným osobám v rámci tureckého systému sociálneho zabezpečenia, t. j. doplnkového systému ESSN (C-ESSN). Projekt prebiehal súbežne s programom ESSN a poskytoval podporu domácnostiam s jedným rodičom, so staršími osobami a s osobami so zdravotným postihnutím (vrátane osôb s ťažkým zdravotným postihnutím). V roku 2024 bola kontinuita programov C-ESSN a ESSN[27] zabezpečená 3 miliardami EUR určenými na ďalšiu podporu utečencom a uvoľnenými na roky 2021 – 2023[28] mimo rámca nástroja. Oba programy sa medzitým zlúčili do jednej zmluvy. Tento nový program peňažnej pomoci s názvom Sociálna záchranná sieť pre utečencov v Turecku (SSN) (781 miliónov EUR) bol podpísaný v júli 2023 s ministerstvom pre rodinu a sociálne služby. Táto intervencia znamená prechod programu ESSN od humanitárnej pomoci k dlhodobej rozvojovej pomoci, pričom GR ECHO sa už na riadení programu nepodieľa. Prostredníctvom súčasného programu (SSN) sa podporuje o niečo viac ako 1,4 milióna utečencov pri uspokojovaní ich každodenných základných potrieb.

Utečencom sa naďalej poskytuje dodatočná sociálno-ekonomická podpora s cieľom uľahčiť im prístup na trh práce. Stratégia EÚ v tejto prioritnej oblasti sa v súvislosti s trhom práce týka tak strany ponuky, ako aj strany dopytu. Medzi hlavné druhy podpory patrí technické a odborné vzdelávanie a príprava; krátkodobé kurzy odbornej prípravy vrátane odbornej prípravy na pracovisku, odborná príprava v oblasti mäkkých zručností, pracovné a profesijné poradenstvo a podporné služby, ako aj podpora pri získavaní pracovných povolení. Pokiaľ ide o krátkodobé kurzy odbornej prípravy v oblasti rozvoja odborných zručností, v roku 2024 sa v priebehu šiestich mesiacov zaregistrovalo 11 779 účastníkov krátkodobých kurzov odbornej prípravy v oblasti rozvoja odborných zručností, čím kumulatívny počet príjemcov dosiahol 83 789, z čoho 51 % tvorili muži. Okrem toho sa na základe údajov získaných z troch projektov v tom istom období zaznamenal nárast počtu nových pracovných miest vytvorených podnikmi založenými alebo rozšírenými s podporou EÚ pre utečencov o 8 584, čím sa celkový počet pracovných miest zvýšil na 15 004.

Druhá hlavná zložka programu sa zameriava na zakladanie nových podnikov a rozširovanie existujúcich podnikov prostredníctvom materiálnej a nemateriálnej podpory s cieľom zlepšiť tvorbu oficiálnych pracovných miest. Projekty Podpora zamestnanosti a Podpora prechodu na trh práce (ISDEP I a ISDEP II), realizované v spolupráci s Tureckou agentúrou práce (İŞKUR) spolu s generálnym riaditeľstvom pre medzinárodné pracovné sily (DG ILF) ministerstva práce a sociálneho zabezpečenia, sa zameriavajú na zvýšenie miery formálneho zamestnania utečencov a príslušníkov hostiteľských komunít. Projekt ISDEP I bol úspešne dokončený v roku 2024. V úzkej spolupráci s Organizáciou pre rozvoj malých a stredných podnikov Turecka (KOSGEB) a Tureckou rozvojovou a investičnou bankou (TKYB) sa poskytujú granty pre podnikateľov, a to aj na účely odbornej prípravy v oblasti podnikania, ako aj materiálna a nemateriálna podpora utečencom aj hostiteľským komunitám na vytváranie pracovných miest.

[27] Plánuje sa, že ďalšiu fázu programu ESSN prevezme GR ENEST.

[28] *Vykonávacie rozhodnutie Komisie* zo 4. januára 2022 o *financovaní individuálneho opatrenia na poskytovanie peňažnej podpory najzraniteľnejším utečencom v Turecku na roky 2022 a 2023* [*C(2022) 7822*] a *vykonávacie rozhodnutie Komisie* zo 7. decembra 2022 o *financovaní individuálneho opatrenia na pokračovanie pomoci na základné potreby a poskytovanie príležitostí na živobytie pre utečencov v Turecku v roku 2022* [*C(2022) 8887*].

Projekty Zvyšovanie podnikateľských kapacít v záujme udržateľnej sociálno-ekonomickej integrácie (ENHANCER) a Sociálne podnikanie, posilnenie postavenia a súdržnosť v utečeneckých a hostiteľských komunitách v Turecku majú rovnaký cieľ a realizujú sa v spolupráci s ministerstvom priemyslu a technológií. Ďalšie projekty sa realizujú v oblasti zamestnanosti v poľnohospodárstve, odbornej prípravy a učňovskej prípravy. V roku 2024 boli podpísané ďalšie zmluvy o sociálno-ekonomickej podpore. Patria medzi ne zmluvy, ktorých cieľom je zlepšiť udržateľné živobytie a formálne zamestnanie pre utečencov a hostiteľské komunity v oblastiach postihnutých zemetraseniami vo februári 2023.

Riadenie migrácie

Na podporu riadenia migrácie v rámci nástroja a dodatočnú podporu utečencov bolo vyčlenených 878 miliónov EUR[29].

Boli dokončené dva projekty financované v rámci prvej tranže v celkovej výške 80 miliónov EUR. V rámci prvého projektu sa poskytla podpora EÚ na posilnenie pátracích a záchranných kapacít tureckej pobrežnej stráže a druhý projekt bol zameraný na podporu tureckého predsedníctva pre riadenie migrácie[30] pri riadení návratov z EÚ.

V roku 2024 sa v rámci dodatočnej podpory pre utečencov naďalej realizovali tri projekty vo výške 30 miliónov EUR s cieľom: i) posilniť kapacity tureckého predsedníctva pre riadenie migrácie v boji proti neoprávnenej migrácii; ii) zlepšiť spoluprácu medzi orgánmi v oblasti riadenia hraníc na letiskách a iii) pokračovať v poskytovaní operačnej podpory pri riadení zariadení určených na zaistenie.

Od roku 2024 sa realizuje zmluva vo výške 220 miliónov EUR podpísaná v decembri 2023. Jej cieľom je ďalej posilniť riadenie hraníc na východnej a juhovýchodnej hranici Turecka. V roku 2024 bolo v rámci dodatočnej podpory pre utečencov pridelených ďalších 398 miliónov EUR na podporu kapacity Turecka v oblasti migrácie a riadenia hraníc. Toto financovanie sa zameriava na: i) dobrovoľné návraty do krajín pôvodu; ii) posilnenie postupov medzinárodnej a dočasnej ochrany; iii) predchádzanie prevádzačstvu migrantov; iv) bezpečnosť pozemných a námorných hraníc a legálnu migráciu. Zahŕňalo to aj navýšenie prostriedkov vo výške 50 miliónov EUR, ktoré boli pridelené na uvedený projekt riadenia hraníc.

Rodové aspekty projektov v rámci nástroja

Vykonávanie intervencií v rámci nástroja naďalej usmerňuje akčný plán EÚ pre rodovú rovnosť III s názvom Spoločne k dosiahnutiu rodovo rovného sveta na roky 2021 – 2025. Podpora, ochrana a napĺňanie ľudských práv žien a dievčat v celej ich rozmanitosti, rodová rovnosť a posilnenie postavenia žien a dievčat zostali prioritami aj v roku 2024. Rodové

[29] Bez započítania 150 miliónov EUR pridelených v rámci nástrojov GR HOME.
[30] Vtedy nazývané generálne riaditeľstvo pre riadenie migrácie.

hľadisko bolo začlenené do všetkých projektov nástroja a priebežne sa monitorovalo prostredníctvom rozčlenených údajov (76 ukazovateľov).

Nástroj výrazne zvýšil zamestnateľnosť žien, pričom viac ako 26 000 žien absolvovalo krátkodobú odbornú prípravu, približne 40 000 žien využilo služby pracovného poradenstva a 500 podnikov vo vlastníctve žien dostalo poradenskú alebo finančnú podporu. Nástroj poskytol kurzy tureckého jazyka pre utečenky, ktoré úspešne absolvovalo približne 25 000 dospelých utečeniek a 20 000 študentiek. Okrem toho približne 55 000 detí utečeniek navštevovalo predškolské vzdelávanie, ktoré bolo umožnené prostredníctvom projektov financovaných z nástroja a 15 000 študentiek dostalo študijné štipendiá. Konkrétne takmer 50 % učiteľov a pedagogických zamestnancov zapojených v rámci nástroja predstavujú ženy. Z programov prevodu hotovosti a pravidelných bezpodmienečných prevodov zdrojov rovnako profituje viac ako 1 milión utečeniek. Okrem toho približne 400 000 rodín študentiek dostalo podmienenú peňažnú podporu na vzdelávanie. Mimo programov prevodu hotovosti boli približne 500 000 utečenkám poskytnuté usmerňovacie služby v oblasti ochrany, pričom približne 550 000 utečeneckých žien využilo služby v oblasti ochrany, ktoré sa poskytujú v rámci projektov financovaných z nástroja.

5. Monitorovanie, hodnotenie a audit

Podávanie správ o dosiahnutých výsledkoch nástroja bolo aj v roku 2024 založené na rámci výsledkov nástroja[31] a na teórii zmeny[32]. 13. správa o monitorovaní nástroja bola uverejnená v decembri 2024 a je k dispozícii na webovom sídle GR ENEST[33].

Na konci roka 2024 Komisia podpísala novú zmluvu, ktorá má zabezpečiť pokračovanie systému monitorovania a správy údajov nástroja, ako bol vytvorený v rámci prvej zmluvy o technickej pomoci (SUMAR)[34]. Pôvodná zmluva SUMAF[35] sa skončila v decembri; v rámci nej sa vykázalo 127 monitorovacích misií (zahŕňajúcich štyri *ad hoc* misie), 53 kontrol na mieste a 112 monitorovacích misií[36].

V máji 2024 Komisia podpísala rámcovú zmluvu o záverečnom hodnotení nástroja. Po strategickom strednodobom hodnotení v roku 2021 sa záverečné hodnotenie zameria na druhú tranžu nástroja a malo by sa dokončiť na konci roka 2025, čím sa nástroj uzavrie.

[31] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/23babb53-e316-4361-b373-78f0ce1d663e_en?filename=EU%20support%20to%20Refugees%20in%20TR_Results%20Framework.pdf.
[32] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/99c1bfa3-1853-42ff-ae3b-59622f7bdab1_en?filename=EU%20support%20to%20refugees%20in%20TR_Theory%20of%20Change%202024.pdf.
[33] https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_sk
[34] Technická pomoc na monitorovanie vykonávania podpory EÚ pre utečencov v Turecku – IPA/2024/461-735.
[35] Technická pomoc na podporu monitorovania opatrení financovaných v rámci nástroja pre utečencov v Turecku – IPA/2021/429-105 (dodatok VI k zmluve IPA/2018/393-877).
[36] Súhrnné údaje od roku 2017.

Európsky dvor audítorov vydal v apríli 2024 svoj druhý audit výkonnosti nástroja. Správa z auditu vrátane zistení a odporúčaní Dvora audítorov a odpovedí Komisie bola uverejnená 24. apríla 2024 a je k dispozícii online[37]. Kľúčovým odporúčaním Dvora audítorov bolo, aby Komisia zlepšila spôsob merania vplyvu projektov nástroja a aby začala diskusiu s členskými štátmi a tureckými orgánmi o tom, ako zabezpečiť ich udržateľnosť.

6. Informovanie a zviditeľnenie

V roku 2024 pokračovali činnosti posilnenia viditeľnosti opatrení nástroja a zvyšovania povedomia o pomoci EÚ poskytovanej Turecku pri prijímaní utečencov. V dôsledku prudkého nárastu negatívnej oficiálnej rétoriky a nálad verejnosti voči utečencom v tomto období sa činnosti zamerali na pomoc EÚ utečencom a hostiteľským komunitám po zemetraseniach vo februári 2023. Medzi príklady patrí: i) cesta s prítomnosťou tlače koncom januára 2024; ii) niekoľko úspešných príbehov a videí; iii) podujatie, publikácia, video a fotoalbum s názvom „Spoločne sme silnejší“, týkajúce sa úlohy, ktorú zohrávali záchranári EÚ pri pomoci utečencom a hostiteľským komunitám vo februári 2023, organizované v úzkej spolupráci s členskými štátmi EÚ v Ankare a iv) návšteva komisárky Ferreirovej s vysokou mierou viditeľnosti koncom apríla 2024.

7. Záver a ďalšie kroky

V roku 2024 pokračovalo vykonávanie nástroja. Celý prevádzkový rozpočet nástroja bol zazmluvnený do konca roka 2020 a do konca roka 2024 bolo vyplatených 5,7 miliardy EUR. Nástroj naďalej poskytoval utečencom a hostiteľským komunitám v Turecku tak veľmi potrebnú pomoc. Cieľom dodatočnej pomoci pre utečencov pridelenej na roky 2020 – 2024 je zabezpečiť udržateľnosť dosiahnutých výsledkov nástroja.

Medzi **ďalšie kroky** patrí:

- *pokračovať v účinnej realizácii všetkých projektov v rámci nástroja v prospech utečencov a hostiteľských komunít v súlade so zásadami správneho finančného riadenia,*
- *pokračovať v komunikačných činnostiach súvisiacich s nástrojom,*
- *zorganizovať záverečné zasadnutie riadiaceho výboru nástroja v roku 2025,*
- *programovať ďalšiu podporu utečencom a hostiteľským komunitám v Turecku na roky 2025 – 2027 s cieľom zabezpečiť udržateľnosť výsledkov nástroja.*

[37] https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2024-06/SR-2024-06_SK.pdf.